

Канівець Тарас Олегович
фахівець Департаменту з питань регіональної політики
Офісу Президента України
Шергіна Лідія Антонівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-392-0-6>

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У ВІЙСЬКОВО-ПРОМИСЛОВИЙ СЕКТОР У СПРИЯННІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Роль інвестицій у військово-промисловий сектор є ключовою складовою економічного розвитку багатьох країн, особливо тих, що перебувають у стані реформування та зміцнення своєї обороноздатності. Україна володіє значним потенціалом у галузі ВПК, що включає в себе розвинену науково-технічну базу, досвідчені та талановиті кадри, які вже неодноразово зарекомендували себе, створюючи ефективну продукцію військового призначення.

Українські підприємства, перебуваючи під загрозою закриття в умовах війни, можуть знайти можливості і для розвитку, переорієнтувавшись на виробництво товарів і послуг, необхідних для оборони країни. Державні контракти та попит на продукцію подвійного призначення можуть стати ефективними інвестиційними рішеннями для компаній, які здатні диверсифікувати своє виробництво [1].

У цілому світі зростають оборонні витрати та інвестиції у ВПК, в тому числі, на тлі війни в Україні та зростання загальної напруженості і небезпеки. Світові військові витрати зростають

9-й рік поспіль, досягнувши у 2023 р. рекордного рівня у 2443 млрд дол. Починаючи з 2009 р. збільшення військових витрат відбулося у всіх 5 географічних регіонах, причому особливо значний ріст спостерігався в Європі, Азії та Океанії, а також на Близькому Сході [3; 4].

Україна ж збільшила свої оборонні витрати до безпрецедентного рівня з початку російського широкомасштабного вторгнення у 2022 р. Про що йдеться в даних, оприлюднених Стокгольмським інститутом дослідження проблем миру (SIPRI). Військові витрати України сягнули 44 млрд дол. у 2022 р. – це колосальне збільшення аж на 640 %. Автори звіту назвали це «найбільшим однорічним збільшенням військових витрат країни, яке коли-небудь фіксувалося в даних SIPRI» [4].

У 2023 р. Україна стала 8-ю у світі за обсягом витрат після різкого зростання витрат на 51 %. Військові витрати України у 2023 р. становили 59 % від розміру витрат росії. Проте протягом року Україна також отримала щонайменше \$35 млрд військової допомоги, у тому числі \$25,4 млрд від США. У сукупності ця допомога та власні військові витрати України стали еквівалентні приблизно 91 % від загальних російських витрат [3].

Військовий тягар України, тобто військові витрати як частка ВВП, досяг 34 % у 2022 р. порівняно з 3,2 % у 2021 р. Це стало результатом зростання військових витрат та економічного спаду, спричиненого вторгненням росії. За оцінками МВФ, у 2022 р. ВВП України впав на 35 %. Крім того, бюджетні документи показують, що оборонні витрати становили понад 40 % державного бюджету у 2022 р. [5]. За даними Держстату у 2022 р. відбулось падіння ВВП на 28,8 %, а у 2023 р. він зріс на 5,3 % у порівнянні з попереднім періодом (рис. 1) [6; 7].

Незважаючи на тягар для економіки, який несе для неї збільшення оборонних витрат, інвестування у ВПК України, яка переживає складний період в умовах війни та соціально-економічних і політичних трансформацій, мають потенціал стати рушійною силою не лише для зміцнення національної безпеки

й перемоги у війні, але й для стимулювання економічного зростання та модернізації промислового сектора України.

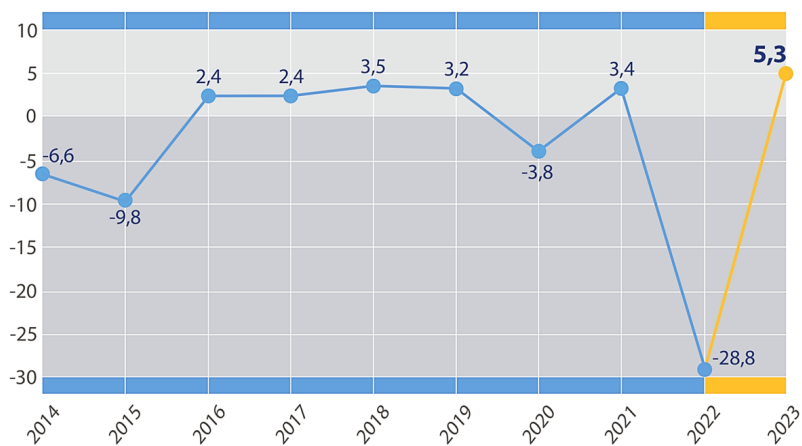

Рис. 1. Зміна реального ВВП (у % до попереднього року)

Джерело: [6; 7]

Це стане можливим, якщо Україна перетвориться на один із провідних хабів виробництва високотехнологічної зброї на європейському континенті. На базі українських підприємств повинні розроблятися передові дрони, системи ППО та боеприпаси. Після припинення війни український ВПК може стати ключовим постачальником для військ НАТО і Заходу технологій, що випробувалися в Україні і можуть стати зброєю майбутнього.

Однак, можна вже стверджувати, про високий рівень розвитку та перспективність української військової галузі. За даними New York Times, оборонні підприємства України збудували утрічі більше бронетехніки, ніж до війни, і в чотири рази збільшили виробництво протитанкових ракет, а у 2024 р. Україна планує витратити майже 1,4 млрд дол. на придбання та розробку зброї в межах країни, що в 20 разів перевищує обсяги до повномасштабного вторгнення Росії [8].

Німецький гігант у виробництві зброї Rheinmetall і турецький виробник безпілотників Baykar вже розпочали будівництво своїх заводів в Україні. Rheinmetall оголосили про те, що в Україні розпочнеться виготовлення високотехнологічних систем ППО. Крім того, ще 3 французькі компанії, спеціалізовані на виробництві безпілотників та обладнання для сухопутних військ, на шляху до укладення аналогічних угод. Німеччина та Франція оголосили про створення спільного підприємства для виготовлення деталей для танків і гаубиць в Україні [9].

Переорієнтація бізнесу та інвестування у військово-промисловий комплекс вже стало поширеною практикою для українських підприємств. ІТ компанії переорієнтувались на виробництво дронів та розробку програмного забезпечення для них. Дана галузь вважається надзвичайно перспективною для інвестицій. Здебільшого виробництвом безпілотників займаються приватні компанії. У 2023-му держконтракти отримали 58 українських виробників дронів. Загалом на ринку працює понад 200 українських компаній, які займаються БПЛА або сервісами та продуктами у сфері дронів [11].

Українським підприємствам необхідно адаптувати свою бізнес-модель до нових умов воєнного стану, інвестуючи в український ВПК. Це не лише наблизить перемогу у війні, але й відкриває новий технологічний та сучасний ринок продукції, яка користуватиметься попитом держави як вже зараз, так і по завершенню воєнного стану. Виробництво дронів – це інвестиція у обороноздатність держави, це отримання регулярних замовлень та можливість експорту у майбутньому [10].

Для ефективної реалізації цього потенціалу українського ВПК потрібно: залучення значних фінансових вливань від західних партнерів на рівні держав-членів НАТО, модернізації наявних виробничих потужностей українських державних підприємств, запровадження програм державно-приватного партнерства, надання пільгових умов кредитування та оподаткування для приватних виробників, можливість бронювання від мобілізації приватних

виробників, законодавчі ініціативи ефективного регулювання діяльності приватних виробників зброї і звісно впровадження інноваційних технологій. Інвестиції можуть стати каталізатором для перетворення українського ВПК у потужний сегмент економіки, що забезпечить створення нових робочих місць, збільшення експорту та зростання валового внутрішнього продукту.

Якщо Україна зможе виробляти хоча б половину того, що імпортує для забезпечення фронту, за оцінками, це зможе суттєво підвищити реальний ВВП. Тому надзвичайно важливо залучати найкращі західні експертизи та технології у виробництво воєнної продукції. Крім того, має бути розроблений чіткий механізм гарантій для підприємств оборонного комплексу. Українські приватні виробники дронів та зброї повинні отримати підтримку з боку держави та використовуючи висококваліфікований рівень праці та передовий інтелект українських інженерів та ІТ-спеціалістів, бути максимально долученими до проєктів ВПК. Український бізнес, який може інвестувати у ВПК, повинен бути повністю залучений у процес та переорієнтуватись на виготовлення продукції ВПК, у першу чергу, надзвичайно перспективній ніші виробництва дронів різного типу.

Література:

1. Скопенко Н. С. Інструменти та стратегії розвитку українських підприємств в умовах викликів війни. 2024. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3261/3297>
2. Спільні оборонні підприємства та залучення інвесторів в сектор ОПК. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spilni-oboronni-pidpriemstva-ta-zaluchennia-investoriv-v-sektor-opk-odyn-z-priorityativ-u-vidnosynakh-z-nimechchynoiu-iuliia-svrydenko-na-zustrichi-ministriv-g7> (дата звернення: 10.05.2024).
3. Global military spending surges amid war, rising tensions and insecurity. URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/global-military-spending-surges-amid-war-rising-tensions-and-insecurity> (дата звернення: 10.05.2024).
4. Військові видатки України в 2022-му зросли на 640 % ВВП в порівнянні з 2021-м. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-viiskovi-vydatky-ukraina-sipri/32376625.html> (дата звернення: 13.05.2024).

5. Developments in Military Expenditure and the Effects of the War in Ukraine. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10242694.2023.2221877> (дата звернення: 13.05.2024).
6. Реальний ВВП України в 2023 році зріс на 5,3 % – Держстат. URL: <https://forbes.ua/news/realniy-vvp-ukraini-u-2023-rotsi-zris-na-53-derzhstat-28032024-20191> (дата звернення: 13.05.2024).
7. Державна служба статистики України. URL: <https://www.facebook.com/Ukrstat> (дата звернення: 13.05.2024).
8. Ukraine's Arms Industry Is Growing, but Is It Growing Fast Enough? URL: <https://www.nytimes.com/2024/04/02/us/politics/ukraines-war-weapons-industry-russia.html?smid=tw-share> (дата звернення: 14.05.2024).
9. На Україну може чекати бум військового виробництва. URL: <https://www.holosameryky.com/a/vyrobnictvo-zbroji-v-ukrajini/7553424.html> (дата звернення: 16.05.2024).
10. Як Україна нарощує виробництво дронів. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-ukraina-narosue-virobnictvo-droniv/a-67368464> (дата звернення: 16.05.2024).
11. Українські виробники виготовили близько 200 000 FPV-дронів з початку року – Мінстратегпром. URL: <https://forbes.ua/news/ukrainski-virobniki-vipustili-blizko-200-000-fpv-droniv-z-pochatku-roku-zastupnitsya-golovi-minstrategpromu-29022024-19573> (дата звернення: 16.05.2024).